

גליון ליקוטי אורה

אורות מרבינו הקוה"ט מהר"י ט"ב זי"ע

מטרת המערכת:

עריכת והדפסת ספרי דברי רב
מגורו רב'ה"ק מהר"י ט"ב
מסאטאר זיעעלי

פרשת

ויצא

שנה המישיית

גליון מס'

יא

נדון הגליון:

הר המוריה נעקר ובא ליעקב כדי שלא יעבור על איסור תחומין / תפילת ערבית רשות מפני שהיא כנגד הגלות ולא רצה להכריח את הגלות / תפילת ערבית נתקן לזמן הגאולה כשלא יהיה חיוב מה"ת להתפלל / יעקב התפלל מנחה במקום בכדי שיוכל להתפלל ערבית מיד עם חשיכה

יעקב אבינו האט

אויסגעלערנט לדורות אז

צום גלות און גאולה טאר

מען נישט טיהן קיין שום

עשיה

הגליון נתנדב

לע"נ האשה החשובה

מרת מירל

בת הרה"ח ר' חיים ע"ה

נפטרה ו' כסלו

וזכות הלימוד בתורת רבינו

יעמוד לנשמתה בגני

מרומים

נדבת משפחתה החשובה

משתחשך, ובשגם שאף להלכה נקטינן כוותיה שמתפללין תפילת מנחה אחר פלג המנחה, וכדמסקינן (דף כז.) דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, ולשיטה זו עדיין קמה וגם נצבה קושיית התוספות, שהלא יעקב אבינו עצמו תיקן תפילת ערבית מבעוד יום, והיאך אמרינן דתפילת ערבית אינו אלא משתחשך.

וי"ל על פי דברי מרן החתם סופר זלה"ה בפרשתינו בכיאר הענין שהיה יעקב אבינו מתפלל ערבית בטרם בא השמש, כי הנה מבואר במג"א (או"ח סי' רס"ז סק"א) על מה שכתב בשו"ע מקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול, הטעם בזה לפי שתפלת ערבית נתקנה כנגד איברים ופדרים שמתעכלין בלילה, אבל בשבת הרי אסור להקריב אברים ופדרים של ערב שבת (שבת כד:), ולכן מקדימין להתפלל מבעוד יום. ומעתה אפשר לומר שעובדא דיעקב אבינו היה בערב שבת סמוך לחשיכה, על כן התפלל ערבית טרם בוא השמש, עכ"ד. ומעתה יתיישב קושיית התוספות, דהגם שיעקב אבינו גופא התפלל מבעוד יום, היינו טעמא משום דערב שבת היה, אבל בכל ימות השבוע זמן תפילת ערבית אינו אלא משתחשך וכשיטת סתמא דמתניתין, משום אברים ופדרים שמתעכלין בלילה.

אמנם הניחא לתלמודא דידן דלא מפורש

אימתי התפלל ואפשר שהיה מתפלל זמן מיעוט קודם הלילה, אבל לפי המבואר במדרש (ב"ר פס"ח ס"י) שהתפלל שתי שעות קודם הלילה, עיי"ש. אכתי צריך להבין מה טעם הקדים את תפילתו כל כך עד שתי שעות^(ק). ויש לומר כי

הר המוריה נעקר ובא ליעקב כדי שלא יעבור על איסור תחומין

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש וגו' (כח י'), ופירש"י (להלן פסוק יז) אומר אני שנעקר הר המוריה ובא לכאן, וזו היא קפיצת הארץ האמורה בשחיטת חולין (חולין צא:). והקשה הרמב"ן מדוע לא פירש רש"י מהות קפיצת הארץ כמו בכל מקום, דקפיצת הארץ היינו מה שהולך מהלך כמה ימים בפעם אחת כהרף עין, ופירש קפיצת הארץ דכאן שהר המוריה נעקרה ממקומה בפועל ובא לכאן.

ויתבאר בשנקדים ליישב קו' התוס', אהא דאמרינן במס' ברכות (דף כו:) יעקב תיקן תפלת ערבית שנאמר **ויפגע במקום וילן שם** ואין פגיעה אלא תפלה, והקשו התוס' (ד"ה יעקב) הא אמרינן בפרק גיד הנשה (חולין צא:) וילך חרנה כי מטי לחרן בעי למיהדר (להר המוריה) אמר אפשר שעברתי במקום שהתפללו בו אבותי וכו' בתר דצלי בעי למיהדר (לחרן) אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני יפטר בלא לינה מיד בא השמש, מוכח מזה שהתפלל ערבית כבר מבעוד יום, וקשה למתניתין דפ"ק (דף ב.) דקאמר שאינו זמן תפלה עד צאת הכוכבים, אבל לפי מה שפירשנו (שם ד"ה מאימתי) דק"ל כר' יהודה (במשנה דף כו.) דאמר עד פלג המנחה ניחא, וא"כ יפה מנהג שלנו [שמתפללין מבעוד יום] דאדרבה טוב להתפלל מבעוד יום קצת, עכ"ד התוס'.

אכן עדיין לא עלתה לנו ארוכה לשיטת החכמים דסברי תפילת ערבית אינו אלא

דייקא בתפילת ערבית כתוב בה 'ויפגע' דהוא לישנא דמוכח על ריבוי והפצרה, כי ביותר צריכין לרחמי שמים בעת גלותינו המר. (מתוך דרשת הספד על הגאון ר' אהרן קאטלער ז"ל)

* * *

תפילת ערבית נתקן לזמן הגאולה כשלא יהיה חיוב מה"ת להתפלל

ב או יאמר בביאור הדבר שנשתנה תפילת ערבית שכולן תקנו אותן חובה וזו רשות, ותו צריך להבין מה טעם האינדנא נהוג עלמא לשוייה חובה.

ויש לומר בהקדם מה שנחלקו קמאי בענין התפילה, שיטת הרמב"ם (הלכות תפילה פ"א ה"א, וספח"מ עשה ה) שיש מצות עשה מן התורה להתפלל בכל יום, ונחלק עליו הרמב"ן (בספח"מ שם) וסבירא ליה דמצות תפילה אינה אלא מדרבנן ואיננה חובה מן התורה, ורק בעת הצרה אז מצוה להתפלל ולצעוק אל ה', עיי"ש. אמנם יתכן שכהיום הזה לאחר חורבן בית המקדש, אשר הצרות הולכים וגוברים מיום ליום, וכדאמרינן (סוטה מח.) מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין קללתו מרובה משל חבירו, נמצא שבכל יום ויום הרי זה שעת צרה, ואם כן אפשר דלעולם אף הרמב"ם סבירא ליה כהרמב"ן דאין חיוב מן התורה להתפלל אלא בעת צרה, ומה שכתב דמצות עשה להתפלל בכל יום, היינו משום דאיירי בזמן הזה שבכל יום ויום הרי זה עת צרה ומחויב מן התורה להתפלל. ומעתה נמצאת אומר כי אמנם בעת הגאולה שיוצא כאור בקר ונזכה לישועת עולמים בביאת המשיח, באותה שעה לכולי עלמא לא תהיה התפילה חיוב מן התורה אלא תפילת רשות ונדבה.

והנה איתא בגמרא (פסחים פח.) מאי דכתיב (ישעיה ב ג) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו', אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר (בראשית כב יד) אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר (שם כד ט) ויצא יצחק לשוח בשדה, אלא

ערבית רבן גמליאל אומר חובה רבי יהושע אומר רשות. וקי"ל כרבא שם דתפילת ערבית רשות. והרי"ף כתב והאינדנא נהוג עלמא לשוייה חובה. וראוי להתבונן מה נשתנה תפילת ערבית שאינה אלא רשות, ותו יש להבין כיון דקי"ל דתפילת ערבית רשות מדוע האינדנא נהוג עלמא לשוייה חובה.

ב) עוד יש לדקדק, דהנה איתא שם בגמרא, אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה, יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר (בראשית כד ט) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה, יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא תפלה. ולכאורה יש לתמוה מאחר דאמרינן שתפילת ערבית רשות, אמאי קתני דוקא אצלה לשון 'ויפגע' שהוא לשון ריבוי והפצרה, וכמו שפירש"י ברות (א טז) אל תפגע בי, אל תפצרי בי. מה שאין כן שאר לשונות של תפילה 'עמידה' ו'שיחה' אין משמעותן ריבוי והפצרה כמו לשון 'פגיעה'.

ונראה דהנה תפילת ערבית יליף לה ממאי דכתיב ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, והלילה רומז לגלות וכאמרם ז"ל (פסחים ב:) שעולם הזה דומה ללילה. וגם עצם מציאות הלילה הוא רק בזמן הגלות, אבל משיתגלה עולם התיקון אז יהיה לילה כיום יאיר, וכדכתיב (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה, נמצא שיעקב אבינו היה מיוחד תפילתו לזמן הגלות, וכן מפורש בזוהר הק' (פ' בראשית דף כג:) ויעקב בגין דחמא ברוחא דקודשא דוחקא דגלותא בתראה בסוף יומי, אמר ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, שבא לילא דגלותא.

ומעתה יבואר שלא רצה יעקב אבינו לתקן תפילת ערבית חובה, הגם שהיה יודע ברוח קדשו שעתידין בניו שיתפזרו לבין האומות וילכו בגלות, אף על פי כן לא היה רוצה להכריח הדבר מפני שהוא דבר התלוי בבחירה, על כן תיקן אותה רשות, אבל האינדנא אשר עוונותינו גרמו כבר גלות וחורבן, לפיכך שוייה וקבועה חובה. ולכן

הנה נודע שיטת רבי אליעזר ממיץ בספר היראים (סי' קב אות ועד) שמיד בתחילת השקיעה הוה לילה גמור מדאורייתא, וקודם לכן כשהחמה נוטה מעט ומכירין העולם שרוצה לשקוע אז הוה בין השמשות, עיי"ש. ומבואר בב"ח (סי' רסא ס"א) דלדעתו התחלת בין השמשות הוה ב' שעות בקירוב קודם גמר צאת הכוכבים, ומסיים, וכן ראיתי זקנים ואנשי מעשה שפירשו ממלאכה שתי שעות קודם שבת, עכ"ד. (הו"ד במג"א סק"ט ועי' במחה"ש בביאור החשבון של שתי שעות). ובכן יעקב אבינו בודאי היה גם כן מן המחמירין כדעת היראים, ועל כן היה מתפלל ערבית שתי שעות שלימות קודם צאת הכוכבים, בכדי להקדים תפילתו בטרם כניסת השבת של היראים, מטעם דאברים ופדרים של ערב שבת אינן קרבין בשבת.

ובזה יובן הטעם שקפיצת הארץ שבכאן היתה שונה מכלל מקום, כי הנה בשעה שהגיע יעקב אבינו לבית אל כבר היה נכנס לתוך שתי שעות סמוך לצאה"כ, וכיון שהיה יעקב אבינו רגיל להחמיר כדעת היראים, אף כאן בהתקרב ובא כניסת השבת של היראים, היה מקבל שבת על עצמו בכדי שיוכל להתפלל תפילת ערבית עוד לפני כניסת השבת, אך דא עקא שמיד שהיה מקבל שבת, שוב לא היה יכול להמשיך הליכתו אל הר המוריה מצד איסור תחומין, ולכן עשו לו מן השמים שקפצה לו הארץ בפועל ממש, שנעקרה הר המוריה ובא אצלו, כדי שיוכל להתפלל במקום שהתפללו בו אבותיו, אבל אילמלי היה כאן קפיצת הארץ הרגילה כמו בכל מקום, דהיינו שהיה הולך בזמן מיעוט מהלך כמה ימים אל הר המוריה, היה עובר בזה על איסור תחומין. (ס"ג פ' ויצא תשי"ז)

* * *

תפילת ערבית רשות מפני שהיא כנגד הגלות ולא רצה להכריח את הגלות ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש וגו' (כח יא), במס' ברכות (דף כו:) יעקב תיקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא תפלה, ונחלקו שם בגמרא, תפלת

(א) ובאמת ממדרש זה נסתרו דברי התוס', שכתבו דמה שהתפלל יעקב אבינו תפילת ערבית מבעוד יום היינו לשיטת רבי יהודה שיכולין להתפלל ערבית מפלג המנחה. אמנם ממה דאיתא במדרש שהיה מתפלל שתי שעות לפני צאת הכוכבים, בהכרח שהיה מקדים להתפלל לפני פלג המנחה, ואם כן אף לרבי יהודה קשה. ועל כרחק לומר כדברי החתם סופר משום שערב שבת היה, ועל כן היה מקדים להתפלל מבעוד יום משום אברים ופדרים של ערב שבת אינן קרבין בשבת. (ס"ג פ' ויצא תשי"ז)

התוספות, די"ל שיעקב אבינו לא התפלל אז מבעוד יום אלא תפילת מנחה אבל תפילת ערבית היה מתפלל בחשיכה, עיי"ש. אך תמוה מאד דאם כן מהיכן למדו חז"ל שיעקב אבינו תיקן תפילת ערבית ודרשו ויפגע במקום אין פגיעה אלא לשון תפילה, הא לדידה תפילה זו היתה מנחה ולא ערבית.

ונראה על פי מה ששינונו (ברכות ל:) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים, ובגמרא שם (דף לב:) ת"ר חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת, וכי מאחר שוהין תשע שעות ביום בתפלה (דהיינו לשלש תפלות), תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית אלא מתוך שחסידים הם תורתן משתמרת ומלאכתן מתברכת, ומכאן למד בתלמידי דרבינו יונה (שם) דאף על פי שבהרבה מקומות כשאומו שעה אינו רוצה לומר שעה דוקא אלא זמן מועט, הכא אינו כן אלא שעה ממש, עכ"ד. ומבואר מזה שחסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת להכין את עצמם לקראת התפילה, והתפילה עצמה גם כן היתה נמשכת כשעה אחת.

ובזה יבואר מהיכן למדו שיעקב תקן תפילת ערבית, לפי דעת הפני יהושע שכאן היה מתפלל תפילת מנחה ולא ערבית, דהנה מבואר במדרש (ב"ר פס"ח ס"י) שבאותו יום שקעה החמה שתי שעות לפני זמנה, עיי"ש. נמצא שיעקב כבר גמר תפילתו שתי שעות קודם הלילה, ושעה אחת היה ברצונו לשהות אחר התפילה כמנהג חסידים הראשונים, ואם כן עדיין ישאר עליו עוד שעה אחת ביום, ולכאורה הדבר מתמיהה מאד, מה טעם הקדים להתפלל במקום כל כך, שהרי היה יכול להתחיל להתפלל בשתי שעות קודם

אמרינן בפרק גיד הנשה (חולין צא:): בתר דצלי בעי למיהדר [לחרן] אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני יפטר בלא לינה מיד בא השמש, מוכח מזה שהתפלל ערבית כבר מבעוד יום, ואם כן קשה למתניתין דפרק קמא (דף ב.) דקאמר שאינו זמן תפלה עד צאת הכוכבים, עיי"ש^(א).

אמנם לפי דרכינו י"ל דהנה לעתיד לבא משיתגלה עולם התיקון, יתבטל לגמרי מציאות הלילה ויהיה לילה כיום יאיר, וכמו שנאמר (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה, ונמצא כי הלילה והיום יהיו שוין, וממילא לא יהיה שייך לקבוע תפילת ערבית בערב דוקא, ומאחר שיעקב אבינו תיקן תפילת ערבית גם כנגד זמן הגאולה, על כן היה יכול להתפלל אף מבעוד יום, אבל האידנא שגוברת חשכת ליל בעודנו בגלות החל הזה, אין מתפללין תפילת ערבית אלא משתחשך. (ליל שב"ק תרצ"ט^(ב), פ' ויצא תשי"א^(ג))

* * *

יעקב התפלל מנחה במקום בכדי שיוכל להתפלל ערבית מיד עם חשיכה

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש וגו' (כח יא), איתא במס' ברכות (דף כו: ד"ה יעקב) יעקב תיקן תפלת ערבית שנאמר **ויפגע במקום וילן שם** ואין פגיעה אלא תפלה, והקשו התוס' (ד"ה יעקב) הלא אמרינן בפרק גיד הנשה (חולין צא:): דבתר דצלי בעי למיהדר [לחרן] אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני יפטר בלא לינה מיד בא השמש, מוכח מזה שהתפלל ערבית כבר מבעוד יום, ואם כן קשה למתניתין דפרק קמא (דף ב.) דקאמר שאינו זמן תפלה עד צאת הכוכבים, עיי"ש. ובפני יהושע (שם) כתב ליישב קושיית

כיעקב שקראו בית שנאמר (שם כח יט) **ויקרא את שם המקום ההוא בית אל**. וביאר המהרש"א דהנה מעשי אבות סימן לבנים, ואברהם שקראו הר רמוז בזה למקדש הראשון שחרב, ועל דרך הכתוב (איכה ה יח) **על הר ציון ששמים**, ויצחק שקראו שדה רמוז בזה למקדש שני שחרב, ועל דרך הכתוב (ירמיה כו יח) **ציון שדה תחרש**, אבל יעקב שקראו בית אל רמוז בזה לבית האחרון שיבנה במהרה בימינו, עיי"ש.

ומעתה יש לומר שכל אחד מן האבות היה מתקן תפילתו לפי בחינתו מה שהשיג, אברהם ויצחק השיגו רק את מקדש הראשון ומקדש השני, ועל אותן הזמנים תיקנו תפילת שחרית ומנחה, ובהיותם רואין וצופין על זמנים הללו של בית ראשון ובית שני, בדואי אף ראו המקדשות בחורבנן שעתידין ליחרב וישתעבדו בני ישראל בארצות פזוריהם, עד שמרוב צרות ותלאות יצטרכו בכל יום ויום להתפלל מן התורה, על כן קבועה חובה, כי בעת הצרה מצות עשה מן התורה להתפלל.

אבל יעקב אבינו אשר עיניו למרחוק יביטו עד בית השלישי, כשתתרומום קרנם של ישראל ברום המעלה, והיה מתכוון בהיותו מתקן את תפילת ערבית אף כנגד אותו הזמן, על כן קבעה רשות ולא חובה, כי בזמן הגאולה כשתהיה שעת שלום ומנוחה, אז לכולי עלמא אין חיוב מן התורה להתפלל, אבל האידנא כל עוד שאנו נמצאים בגלות החל הזה נהוג עלמא לשוייה חובה, לאשר כי הצרות מתגברים בכל יום ויום ולדברי הכל חיובא רמיא מן התורה להתפלל.

ועל דרך זה יתבאר מה שהקשו התוספות במסכת ברכות (דף כו: ד"ה יעקב) אהא דאמרינן שיעקב תיקן תפלת ערבית שנאמר **ויפגע במקום וילן שם** ואין פגיעה אלא תפלה, הא

(א) ועיי"ש בתוס' דבהכרח לומר שיעקב אבינו סבר כשיטת רבי יהודה שזמן תפילת ערבית הוא מפלג המנחה. אמנם נסתרו דבריהן מהא דאיתא במדרש (ב"ר פס"ח ס"י) אותן שתי שעות שהשקיע לו הקב"ה חמה בצאתו מבית אביו אימתי החזירן, בחזירתו לבית אביו, הה"ד (בראשית לב) ויזרח לו השמש. מבואר מזה שיעקב אבינו הקדים תפילתו כבר יותר משתי שעות, שהרי אחר שגמר תפילתו ויהיב דעתיה למיהדר לחרן שקעה לו החמה (חולין צא:), וזהו כבר קודם פלג המנחה, ואם כן אף לרבי יהודה קשה היאך היה מקדים תפילת ערבית כל כך.

וביפה תואר רצה ליישב דמשמע מדברי המדרש שהקב"ה הזריח לו השמש ליעקב, דהיינו שבזמן עלות השחר כבר היה זריחת השמש, ואם כן אף כאשר שקעה לו החמה היינו שבזמן השקיעה נעשה מיד צאת הכוכבים, ואם כן לא קדמה ביאת השמש אלא כמו חמשת רבעי שעה ולא יותר, ומה שאמרו שתי שעות לאו דוקא קאמר, עכ"ד. אמנם אכתי לא נתיישב כל צרכו, דהא מאחר שכבר גמר תפילת בעת השקיעה, על כרחך שכבר התחיל להתפלל זמן רב קודם לכן, [וכמבואר בגמרא (ברכות כו: שאצל חסידים הראשונים היתה נמשכת תפילתם כשעה אחת, עיי"ש], ואם כן בודאי שהיה מתחיל להתפלל כבר קודם פלג המנחה, והדרא קושיית התוס' לדוכתיה אף לשיטת רבי יהודה. (פ' ויצא תשי"א)

(ב) מרשימות הגה"ח ר' אהרן פאלאק ז"ל והעתקת הרה"ח ר' שמואל אויבערלענדער ז"ל

(ג) מרשימות הרה"ח ר' ליפא פרינדמאן ז"ל

תפילת ערבית, מדחזינן שיעקב אבינו היה מקדים להתפלל תפילת מנחה יותר משתי שעות לפני צאת הכוכבים, זאת אומרת שיעקב תקן אחר כך תפילת ערבית. (ליל שב"ק פ' ויצא תשכ"ב)

* * *

להיות שוהה שעה אחת להכין את עצמו לתפילה אחרת, ומטעם זה היה מקדים את המנחה עד שיגמור אותה בשתי שעות סמוך ללילה, בכדי שבשעה האחרונה יוכל לשהות עוד שעה אחת, ויוכל מיד בצאת הכוכבים לתקן תפילה חדשה שהיא תפילת ערבית^(ה), ונמצא דשפיר ילפינן מכאן שיעקב תקן

הלילה באופן שיגמר תפילתו שעה אחת לפני צאת הכוכבים, וכדמשמע מדברי הגמרא שהתפילה לא היתה נמשכת עליהם אלא כשעה אחת, ומדוע התחיל להתפלל תפילת המנחה בעוד היום גדול.

ובהכרח צריכין לאוקמי שלאחר שגמר לשהות שעה אחת אחר המנחה, התחיל שוב

יעקב אבינו האט אויסגעלערנט לדורות אז צום גלות און גאולה טאר מען נישט טוהן קיין שום עשייה

וידר יעקב נדר לאמר. ובמדרש (ב"ר פ"ע א) שנדר מצוה בעת צרתו. פרעגט מען די קשיא [וואס איז] שנדר מצוה, נו אוודאי א מצוה נישט קיין עבירה.

(ב) וידר יעקב נדר לאמר, אן איבעריגער לאמר, פאר וועם האט ער דאס געדארפט צו זאגן. נאר דער מדרש דרש'נט דעם לאמר לדורות שיהיו נודרין בעת צרתן, פרעגן זיי די קשיא וואס דארף מען צו זאגן לאמר לדורות, אלעס וואס זיי האבן געטוהן ווייסט מען דאך לערנט מען זיך אראפ לדורות, וואס דארף ער זאגן אויף דעם א לאמר, מ'וועט זיך דאס אליין ארויסלערנען.

נאר לאמיר זעהן, יעקב אבינו האט דא געהאט צו טוהן מיטן גלות, איבערהויפט ווי דער מדרש זאגט (ב"ר פס"ח ס"ג) ס'גייט אלעס אויפן גלות, ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה רעכנט אויס דער מדרש (שם ס"ב) אין דעם מראות הסולם האט מען געזעהן אלעס עד אין שיעור ועד אין ערך, מתן תורה, און אלע גלות'ער וואס ס'וועט זיין, דער חורבן, און די בניינים, ביז צום בית השלישי, די גאולה האחרונה. עקסטער איז ער מדמה דאס גאנצע ענין צום גלות, וילך חרנה חרונו של הקב"ה, חרון אף פון גלות, אזוי טייטש ער כסדר מ'וועט זיין דארטן אין גלות און מ'וועט ארויסקומען פון דארט, ס'איז אלעס א פועל דמיוני אויף שפעטער, אלע גלות'ער שטעלט ער אריין אין די פרשה, [און מ'וועט] ארויס פון גלות, אלעס וואס די אבות הקדושים האבן געטוהן איז דאך געווען א פועל דמיוני אויף ווייטער.

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי, ער האט כסדר מתפלל געווען, ער דערציילט מיר ער האט אויך מורא געהאט פון לבן און פון עשיו, ווען ער איז אנטלאפן פון לבן האט מען הערשט געדארפט נסים ער זאל ניצול ווערן פון עשיו, ער איז אים אקעגן געגאנגען וארבע מאות איש עמו, ער איז קיים ניצול געווארן. [אבער] יעקב אבינו איז געווען כחו חזק, שרית עם אלקים ועם אנשים, מיטן שרו של עשיו האט ער זיך געפארעט, ער האט געקענט מ'כניע זיין אלע שרי אומות, עשיו מיט לבן, פון אלע אומות, ער האט זיך אלעמאל געקענט אן עצה געבן.

נאר וואס דען, מ'שמועסט אבער פונעם גלות, פון די גאולה, דער עיקר איז לאמר לדורות שיהיו נודרין בעת צרתן, האט ער געדארפט טוהן נדרים, צו אויסלערנען לדורות שנדר מצוה, ער האט נאר מקבל געווען אויף אויף זיך מצות, נישט קיין אנדערע עשיה, האט ער געמוזט אונז אויסלערנען לדורות אז צום גלות און צו די גאולה קען מען נאר טוהן מצות און מעשים טובים און תשובה, דאס איז מקרב די גאולה מ'טאר נישט טוהן גארנישט - אפילו ווען ס'דאכט זיך אז מ'קען - נאר בעטן דעם באשעפער [און טוהן] מצות ומעשים טובים, עפעס אנדערש גארנישט, אלעס עפעס אנדערש השם ישמרנו איז כנגד רצון הכורא ברוך הוא, והיא לא תצלח.

יעקב אבינו האט אלעס געזעהן במראות הסולם, דער תוקף הגלות, די גרעסטע צרה, דאס אריכות הגלות האט ער אויך געוויסט, במראות הסולם האט ער נאך מער געזעהן, האט ער אויסגעלערנט לדורות אז אין דאס גרעסטע גלות איז נאר נדר מצוה בעת צרתו, נאר בעטן דעם באשעפער, מקבל זיין אויף זיך מצוות און מעשים טובים, דאס פירט צו התקרבות הגאולה, לא זולת.

איבערדעם זאגט ער לאמר לדורות, מ'זאל נישט מיינען אז דאס איז נאר פאר זיך - [ווייל] דעמאלץ איז נאכנישט געווען די צייט זיי מ'כניע זיין, [אבער] אן אנדערעס מאל יא - זאגט ער אבער, ניין, ס'איז גאר פארקערט, ער האט דאס נישט געברויכט, ווייל ער האט געהאט מער כח פון יעדן, איז דא עקסטערע לאמר לדורות, אז דאס גאנצע איז געווען לדורות, דער פסוק זאגט מ'זאל זיך נישט טועה זיין, אין די אלע גלות'ן זאל מען זיין אפגעהיטן, נאר זוכן דעם רצון ה' ברוך הוא - דער בורא כל עולמים זעהט אלעס לטובה - נאר דאס קען מען נעמען אויף זיך, מצות און מעשים טובים און תשובה שלימה אין [די] דרכי התורה הקדושה באמת ובתמים.

ושבתי בשלום אל בית אבי, זאגט רש"י שלם מן החטא. ווען וועט דאס זיין, [ווען] אליהו וועט קומען לעשות שלום בעולם. דער בורא כל עולמים זאל העלפן מ'זאלמיר זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקינו שלם מן החטא, מ'זאל נישט זיין מלוכלך מיט עונות ופשעים, מ'זאל אויסהאלטן דאס גלות, מ'זאל חלילה נישט נכשל ווערן, מ'זאל האבן די זכיה צו זעהן די ישועה שלימה בנחת ובשמחה. (לשון רבינו ס"ג ויצא תשי"ט)

(תשי"ט)

(ה) והגם שהיה יכול לעשות ההכנה לתפילת ערבית מבערב, מכל מקום זריזין מקדימין למצוות, ובפרט שהיה אז ראשית תיקונה של תפילת ערבית, על כן היה רוצה להתפלל תיכף ומיד עם צאת הכוכבים. (ליל שב"ק פ' ויצא תשכ"ב)